

11:00-12:15

Batı Düşünce Tarihinde Evren ve Beyin Tasavvurları

A.Erdemli-O.Tanrıdağ

İnsan ve yaşamı üstüne düşünülen her zamanda ve her yerde değişik biçimlerde dile getirilmiş de olsa, aynı anlama gelen bir söze hep rastlanır:

Kendini Bil!

Bu söz İnsana ilkin "Kendi Sınırlarının Bilinci"ni işaret eder. Yaşama bilgiye dayanır. Birey yaşamasının sınırlarını bilmelidir. Söz ikinci olarak bilmeyi buyurur. İnsan bilmek zorundadır. Bilgi işinde en yakın ve önemli konu kendisidir. İnsan dünyaya kendi penceresinden bakar.

İnsan bilgiye muhtaçtır. Çünkü O bilgi ile dünyaya gelmez; O bilmek üzere dünyaya gelir. Bilginin bulunmadığı yerde belirsizlik vardır. Bilgisiz doğan varlık; İnsan belirsizliğe göre yapılanmıştır. İlk bakışta olumsuz gibi görülen bu durum "İnsan Olma"nın da koşuludur. Örneğin belirsizlik olmasaydı özgürlüğün olanağı da ortadan kalkardı. Diğer yandan İnsan bir olanaklar bütünlüğüdür. Belirsiz olmak ile Olanaklar Bütünlüğü olmak birbirini tamamlar. İnsanın Yaşama Sorunu da burada başlar.

İnsan nasıl yaşayacağı belirlenmeden dünyaya gelir. Her şeyin belirli olduğu bir evrende belirsizliklerle yüklü, bilgisiz ve yalnızca değişik olanakları bulunan bir varlık nasıl yaşar? O öncelikle bilmek zorundadır. Fakat hiç bilgisi olmadan dünyaya gelir. Sahibolduğu olanakların pek çoğunu kullanabilmek için bile belli bilgilere ihtiyacı vardır. Muhtaç olduğu bilgiyi kendisi yaratmak zorundadır.

Belki de kendiliğinden ilk kıvılcım çakar ve algıladığı, farkına vardığı her şeyi sembollere aktarır. Semboller olayların yerine geçtikçe Bilgi ortaya çıkmaya başlar. Giderek bilgide olayları bütünlüğü ile görmeye başlar ve "Şey'in bütünü üstüne bir Görüş" elde eder. Bundan sonra kendisini, doğayı, evreni, varlı klan, süreçleri, yaşamayı, iyi-kötüyü, güzel-çirkinini, olumlu-olumsuzu, doğruyu-yanlışını, bu dünyayı, öte dünyayı kısacası her şeyi bilebilmek için bu görüşe, bu bütüncül Anlayışa başvuracaktır. Kuşkusuz bu Bütünü gören Anlayış biricik değildir. Bilgiler deneyimler geliştikçe o da gelişecektir. Gelişmenin tıkandığı, aksadığı, yetersiz kaldığı ve durduğu yerde yeni sorunlar çıkacak; bu sefer bütüncül anlayış üstüne bilgilendirme çabası başlayacaktır. Buradan bütüne ilişkin yeni bir Anlayışın doğması olağandır; böylece her şey onunla ayrı bir ışık altında yeniden görülüp, anlaşılacak ve böylece bilgi süreci gelişecektir. Düşünce Tarihi bu gelişen bilgi sürecinin tarihidir.

Bütüne yönelik anlayışlarda tek tek öğeler ile bütün arasında hem düzen (logik) bakımından, hem de Varlık (ontolojik) bakımından ilişkiler kurulur. Örneğin Stoa Anlayışında Evrenden İnsan bedenine, İnsan bedeninden evrene; İnsan davranışlarından evrene ve evrenden değişik yaşama tutumlarına tutarlı biçimde giden, birbirinde temellenen bir örgü söz konusu-sudur. Aynı durum Evren-Beden-Beyin ve hatta Bilgi Anlayışlarında da söz konusudur. Çok zaman bütünle ilgili bir Anlayış bulunmadan tek bir şeyin açıklaması temelsiz kalabilmektedir. Colin A.Ronan'a göre "Tarih öncesi (prehistoria) dönemde gerçek bilimin varlığını inkâr edenler vardır. Onlar için tarih öncesi tıbbı, cerrahisi ve teknolojisi tamamiyle pratiğe dayanır ve soyut temel ilkelerden yoksundur. Ancak büyü hakkında verdiğimiz bilgilerden belirleyici bir temel doktrinin ve bir dizi temel ilkenin, tarih öncesi dönemde, gerçekten var olduğu açıktır... Günümüzde bu temel ilkelerin bilimsel olduğu söylenemez, fakat ilkel zamanlarda böyle müdahalelerin önerilmesi rasyonel bir davranış sayılırdı. Bu ilkel insanlara karşılaştıkları çeşitli olayları açıklamak için uygun bir paradigma sunmaktaydı." Ronan'ın belirttiği açıdan bakınca, batı düşünce tarihi boyunca ortaya koyulmuş evren paradigmalarının (bütüncül Anlayışların) beyin paradigmalarıyla ilişkisi üstünde duracağımızı söyleyebiliriz.

"Batı Düşünce Tarihinde Evren ve Beyin Tasarımları" kendisini sınırlamış bir çalışmadır. "Düşünce Tarihi" kavramı bütün kültürleri kapsar. "Düşünce Tarihinde Evren ve Beyin Tasarımları" ilginç, şaşırtıcı, yol açıcı sonuçlar verebilecek bir çalışma olmasına karşın kapsamı bakımından çok geniştir. Bu nedenle Batı Düşünce Tarihi sınırlarında kalmayı daha uygun bulduk. Burada sorunsal olan kavram "Batı"dır. Batı nerede başlar?

Batı kavramını Kültür bakımından ele aldığımızda belirleyici bir tutamak bulabiliyoruz. Kültür Antropolojisinde saptanan Güney Batı Asya Kültür Bölgesi; yani, bu gün Türkiye'nin merkezinde yer aldığı ve Mezopotamya, Ortadoğu, Mısır, Sicilya Adası, Yunanistan, Girit'i içine alan bölge Batı Kültürü'nün doğduğu yerdir. Sonra bu bölgeye komşu olup etkilenenler, örneğin Akdeniz Havzasının diğer yöreleri gibi ikinci derecedeki bölgeler gelmektedir. Batı olma özelliğini gösteren bütün kültürler, bu yörede gelişen Anlayışlardan pay almışlar ve o çizgide gelişmişlerdir.

Evren ve Beyin Tasarımları'nı oluşturup geliştiren beyindir. Batı Anlayışında beynin kendisini açıklayabilmek için oluşturduğu Evren tasarımları nasıldır? Evren Tasarımları bakımından beyin İnsanı ve kendisini nasıl açıklamaktadır? Bu çalışma, nerede ve nasıl olduğunu bilmeden, nerelere gidebileceğini ve neler yapabileceğini bilmenin pek kolay olmayacağını düşünen iki beynin ürünüdür.